

Бібліографічний опис:

[Від редакції] (2022) Презентація унікальної пам'ятки державницько-політичної історії України. *Народна творчість та етнологія*, 4 (396), 95–98.

[Editorial] (2022) Presentation of a Unique Monument of the Statehood and Political History of Ukraine. *Folk Art and Ethnology*, 4 (396), 95–98.

ПРЕЗЕНТАЦІЯ УНІКАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТКИ ДЕРЖАВНИЦЬКО-ПОЛІТИЧНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Наприкінці вересня 2022 року в Інституті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (далі – ІМФЕ) відбулася презентація книги професорки Варшавського університету, докторки філологічних наук, дослідниці українського літературного бароко, перекладачки, членкині Правління Національної асоціації українців **Валентини Соболю** «Пилип Орлик та його Діаріуш».

Праця, опублікована видавництвом Варшавського університету, приурочена 350-літтю від народження відомого політичного діяча, гетьмана-вигнанця, співторця і головного редактора текстів Конституції 1710 року – Пилипа Орлика.

У презентації та обговоренні представленої книги взяли участь відомі українські й зарубіжні вчені – авторка розчитаного Щоденника Пилипа Орлика (за 1725–1726 роки) та співорганізаторка презентації, професорка **Валентина Соболю**, академік НАН України **Микола Жулинський**, академік НАН України **Степан Павлюк**, член-кореспондент НАН України **Богдан Ажнюк**, академік НАН України **Олексій Онищенко**, академік НАН України **Ростислав Радішевський**, співробітниця Люблінського католицького університету Івана Павла II (Польща), кандидатка філологічних наук **Марта Качмарчик**, завідувачка відділу української та зарубіжної фольклористики ІМФЕ, професорка **Лариса Вахніна**, доктор історичних наук **Теофіл Рендюк** (ІМФЕ) та інші.

Відкриваючи презентацію, академік-секретар Відділення літератури, мови та мистецтвознавства (ВЛММ) НАН України **Ганна Скрипник** наголосила, що інститути ВЛММ присвячують цей захід 31-й річниці з дня проголошення незалежності України, а відтак – ушануванню пам'яті визначних діячів української політичної і культурної історії, котрі за вкрай несприятливих обставин часів бездержавності долали тотальну міжнародну політичну й дипломатичну ізоляцію і замовчування українства як суб'єкта історії та заклали підмурівок нашого цивілізаційного й державницького сьогодення.

Академік **Ганна Скрипник** також акцентувала на важливому, державної ваги значенні підготовленого й опублікованого у видавництві Варшавського університету Щоденника

Пилипа Орлика, з огляду на його потужну джерельно-інформативну ресурсність та водночас зважаючи на численні втрати нашої архівної спадщини за часів бездержавності і безправ'я української нації. Ба більше, навіть за нинішньої ситуації загальносвітового визнання самостійності нашої держави внаслідок терористичної широкомасштабної війни Росії проти України та цілеспрямованих варварських атак ворога, наш народ знову втрачає пам'ятки культурної та архівної спадщини, під вогнем окупанта горять міста й села, музеї, театри та архіви. Г. Скрипник висловила слова вдячності польським видавцям та професорці В. Соболю за титанічну працю, спрямовану на повернення Україні видатної архівної пам'ятки, за розчитання рукопису Діаріуша Орлика за 1725–1726 роки, який зберігається в архівах Франції, упорядкування та написання до нього коментарів і передмови (польською та англійською мовами). Ця унікальна автобіографічна та водночас вартісна для української спільноти історична пам'ятка про відомого українського державотворця, дипломатичного й політичного діяча Пилипа Орлика ілюструє тяглість українських державницьких змагань, що досягалася як засобами військового чину, так і дипломатичними зусиллями емігрантських інтелектуалів і політичних кіл.

Академік-секретар ВЛММ НАН України зауважила, що саме завдяки талановитому дослідженню Валентини Соболю сучасне українство та світова спільнота мають нагоду вкотре упевнитися, що «українська державність постає не як історична випадковість» (теза, яка тиражується російсько-імперською історіографією); її фундамент закладався і продовжував розбудовуватися навіть у трагічні часи поразок військових змагань і граничних загроз нації. Саме в роки тяжкої неволі, драматичних екзистенційних викликів закладається конституційна традиція української державності (створюється Конституція Пилипа

Ганна СКРИПНИК

Валентина СОБОЛЬ

Лариса ВАХНІНА

Микола ЖУЛИНСЬКИЙ

Олексій ОНИЩЕНКО

Теофіл РЕНДЮК

Марта КАЧМАРЧИК

Степан ПАВЛЮК

Ростислав РАДИШЕВСЬКИЙ

Орлика), виписується у фундаментальному епістолярії гетьмана-емігранта (обсяг рукописного Щоденника – 3000 сторінок) візія майбутньої держави – України – та наголошується на доконечності актуальної як тоді, так і донині доктрини про передумови її постання – формування міжнародної антиросійської коаліції.

Академік Ганна Скрипник висловила вдячність як авторці-упорядниці праці Валентини Соболю, так і колегам з Варшавського університету за видатну, міжнародної ваги справу опублікування Діаріуша Пилипа Орлика.

Академік **Микола Жулинський** у своєму виступі також відзначив велику працю і Валентини Соболю, і видавництва Варшавського університету, яке на високому науковому та видавничому рівні подарувало світові багатомовний текст Діаріуша Орлика. Він закликав українських науковців підтримати зусилля польської колеги, адже вона й далі працює над відчитанням унікального документа за наступні роки.

Наголошувачи на винятковій ролі Пилипа Орлика, академік **Олексій Онищенко** закликав сучасників досягнути і зрозуміти його ідеї, його долю, його творчість – Конституцію 1710 року, поетичні твори та один з найбільших у світовій літературі щоденник. Це Діаріуш, що його гетьман писав упродовж 1720–1732 років. *«Дякуючи опублікованій у видавництві Варшавського університету книжці, можемо тепер читати нашого Орлика, міркувати, робити висновки, планувати майбутнє України»*, – зауважив академік.

Академік **Ростислав Радішевський** у своєму виступі відзначив історичну значущість пам'ятки: *«Хочу сказати, що настав момент істини: багаторічна невтомна праця увінчалася успіхом – книжка дослідниці Валентини Соболю, нарешті, побачила світ у престижному видавництві Варшавського університету. <...> Високо ціную виконану працю, бо ж знаю її суть»*.

У своєму виступі академік **Степан Павлюк** наголосив на особливому значенні опублікування Щоденника Пилипа Орлика і подякував талановитій дослідниці Валентині Соболю за підготовку й оприлюднення цієї унікальної пам'ятки історії та культури України. Науковець зазначив: *«Опублікована Варшавським університетом частина Щоденника Пилипа Орлика є безцінним джерелом для дослідників-фахівців різних царин української гуманітаристики – від культурологів, істориків, політологів до мовознавців, релігієзнавців та етнологів, позаяк його сторінки репрезентують широку панораму географічного і культурно-мовного ландшафту Європи першої чверті XVIII ст., розкривають особливості міжнародного політичного та дипломатичного життя»*.

Професорка **Лариса Вахніна** зацентрувала увагу на тому, що книжка дослідниці з Варшавського університету Валентини Соболю, де представлено Діаріуш гетьмана Пилипа Орлика, є важливою для подальшого розвитку українсько-польських культурних і наукових взаємин, особливо сьогодні, коли Польща підтримує Україну в складний для неї час агресії північного сусіда. Адже саме Пилип Орлик більш ніж триста років тому своєю діяльністю та працями сприяв ідеї української державності, бачив Україну як цивілізаційну складову Європи.

Учена-українознавиця з Польщі **Марта Качмарчик** також відзначила актуальність події, зауваживши, що Щоденник Пилипа Орлика є цінним джерелом інформації для дослідників різних галузей науки, у тому числі істориків, дослідників культури, релігієзнавців, політологів, етнографів, мовознавців, літературознавців та ін. На її думку, книжка є надзвичайно важливою в контексті вивчення історії та культури XVII – XVIII ст.

Професор **Теofil Рендюк** щиро привітав пані професорку Валентину Соболю з таким видатним успіхом, оскільки вона сміливо взялася за унікальну наукову роботу, а саме – тлумачити Щоденник видатного борця за свободу України, першого українського гетьмана в

екзилі Пилипа Орлика, рукопис якого охоплює 3000 сторінок. Він наголосив, що В. Соболев ґрунтовно опрацювала інтегральний оригінал Щоденника Пилипа Орлика 1720–1732 років, який зберігається в Дипломатичному архіві Міністерства закордонних справ Франції. Основою ж її книги є фрагмент оригіналу, що охоплює 1725 та 1726 роки.

У заключному слові академік **Ганна Скрипник** наголосила на громадянському обов'язку академічної спільноти України підтримати благородну, започатковану в кращих традиціях світової гуманітаристики ініціативу польських колег – опублікування у Варшаві Діаріуша Пилипа Орлика – і в рамках вітчизняної поліграфії забезпечити видання розчитаного та перекладеного українською мовою Валентиною Соболев іншого, не менш важливого фрагмента Щоденника Пилипа Орлика за 1724 рік, який чекає на свого видавця. Адже як опублікований, так і підготовлений фрагменти Щоденника Пилипа Орлика – це безцінні історичні пам'ятки, що істотно збагатять джерельно-документальний фонд політичної та культурної минувшини України.